

СУЧАСНА ПАДАДИГМА РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Рекова Н., Олешко О., Торопченко Н.

Донбаська державна машинобудівна академія

У статті досліджено співвідношення понять «діяльність» та «процес». Наведено визначення «інвестиційний процес» ряду вчених. Представлено морфологічний аналіз, виокремлений автором, визначення поняття «інвестиційний процес» та його уточнення.

Ключові слова: *діяльність, процес, інвестиційний процес, капіталовкладення, інвестиційна діяльність.*

В статье исследовано соотношение понятий «деятельность» и «процесс». Приведены определения «инвестиционный процесс» ряда ученых. Представлены морфологический анализ, выделенный автором, определение понятия «инвестиционный процесс» и его уточнение.

Ключевые слова: *деятельность, процесс, инвестиционный процесс, капиталовложения, инвестиционная деятельность.*

The article investigates the relationship between the concepts "activity" and "process." Shows the definition of "investment process" to some scholars. Submitted by morphological analysis, determined by the author, the definition of "investment process" and its clarification.

Keywords: *activity, process, investment process, investment, investment activity.*

Постановка проблеми в загальному вигляді, зв'язок з науковими і практичними завданнями

На сьогодні в умовах розвитку та ускладнення ринкових відносин великого значення набувають інвестиційні процеси як необхідна передумова забезпечення фінансування потрібних сегментів ринку та окремих суб'єктів господарювання. Поряд з цим, розвиток інноваційних процесів в Україні багато в чому гальмує недосконалість теоретичного підґрунтя з досліджуваного питання. Все це зумовлює актуальність даної статті та підтверджує своєчасність даного наукового дослідження, науково-практичні результати якого знайшли відображення в даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Виділення невирішених питань

Фундаментальний економіко-теоретичний аналіз інвестиційного процесу в умовах ринку у своїх працях розглядає безліч вчених [1-10], що зводять його до процесу реалізації інвестиційної діяльності. Проте ці поняття не є зовсім тотожними, а скоріше доповнюють одне одного. Через це уточнення інвестиційного процесу з урахуванням певних деталей є важливим моментом і потребує окремого дослідження.

Загальна мета дослідження

Метою дослідження є уточнення сутності поняття «інвестиційний процес».

Виклад основного матеріалу.

Обґрунтування отриманих результатів

Що стосується поняття «інвестиційний процес», то багато вчених зводять його до процесу реалізації інвестиційної діяльності. Проте ці поняття не є зовсім тотожними, а скоріше доповнюють один одного.

Слід погодитись з думкою О.М. Підхомного, який розглядає інвестиційний процес як послідовні зміни стану капіталу в результаті здійснення інвестицій, а інвестиційну діяльність – як діяльність з вироблення та реалізації інвестиційних рішень, спрямовану на відновлення, збереження та приріст вартості капіталу.

Уточнюючи дефініції «інвестиційний процес» та «інвестиційна діяльність» доцільно спочатку дослідити співвідношення понять «діяльність» і «процес».

Гегель під діяльністю розумів єдність теорії і практики. З філософської точки зору, діяльність є формою активності, яка характеризує здатність людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті.

У свою чергу, процес розглядається як послідовна зміна предметів і явищ, що відбувається закономірним порядком. Мочер-

ний С.В. робить висновок про те, що: «поняття «процес» конкретизує поняття «явище», відображає його зміну у часі, наявність певних етапів або стадій під час таких змін».

Економічний зміст інвестиційного процесу має певну еволюцію. У радянські часи він розглядався як капіталовкладення, що зводило інвестиційний процес тільки до реального інвестування.

Подібної точки зору щодо інвестиційного процесу дотримуються ряд українських науковців, зокрема А. Пересада, який розглядає інвестиційний процес як «...обґрунтування і реалізацію інвестиційних проектів».

Д. Черваньов також розцінює інвестиційні процеси як послідовність безперервного створення основних засобів та виробничих потужностей.

Наведені визначення, у яких інвестиційний процес фактично зводиться до інвестиційного проекту, на нашу думку, мають мікроекономічний характер і є історично обмеженими. За стрімкого розвитку видів та форм інвестицій, способів і мотивів інвестування такі підходи дають звужене, однобічне уявлення про інвестиційний процес і не визначають його сутності.

Ряд дослідників дотримуються макроекономічного підходу щодо розуміння сутності інвестиційного процесу.

Українські вчені В. Грідасов, С. Кривченко та О. Ісаєва розглядають інвестиційний процес як систему інвестування, що дає змогу об'єднати інтереси учасників, умови і механізм реалізації взаємодії промислових підприємств та кредитних установ. Він є основною ланкою суспільного господарювання і забезпечує всі напрями господарської діяльності.

На думку російської вченої Н. Баліхіної, макроекономічний характер інвестиційного процесу полягає в тому, що це «багатобічна діяльність учасників відтворювального процесу з нарощування капіталу нації, складова процесу суспільного відтворення, що має такі

самі стадії: виробництво, розподіл, обмін і споживання, але тільки з боку руху інвестиційних благ».

Інший російський дослідник С. Горланов вважає, що інвестиційний процес в економіці являє собою сегмент процесу суспільного виробництва, що існує у вигляді сукупності суспільних відносин із приводу тієї частини продукту суспільства, яка призначена для поновлення його продуктивних сил (тобто ресурсів самого процесу відтворення) і виробничих відносин.

Макроекономічні підходи до розуміння інвестиційного процесу пов'язують його зі стадіями суспільного відтворення, підкреслюють суб'єктність процесу, але часто уникають конкретного аналізу його змісту, тому мають загальний характер.

В останні роки досить поширеним підходом до розуміння сутності інвестиційного процесу є зосередження на його заключній стадії – придбання або зміни форми активів із грошової на фінансову чи матеріальну форму відповідно на фінансовому ринку, ринку нерухомості або ринку капітальної продукції. На думку Л. Гітмана, М. Джонка [2, с. 15] та В. Царьова [8, с. 72], інвестиційний процес – це механізм зведення разом тих, хто пропонує гроші (власники тимчасово вільних засобів), з тими, хто пред'являє попит на них. Обидві сторони звичайно зустрічаються у фінансових інститутах або на фінансовому ринку. Іноді, зокрема коли йдеться про угоди майнового характеру, продавці й покупці вступають у договірні відносини. У такому трактуванні інвестиційний процес фактично ототожнюється з фінансовими ринками.

Ряд відомих зарубіжних дослідників доводить, що інвестиційний процес – це вкладення коштів у цінні папери. Наприклад, У. Шарп, Г. Александер та Дж. Бейлі вважають, що «інвестиційний процес є ухваленням інвестором рішення щодо цінних паперів, у які здійснюються інвестиції, обсягів і термінів інвестування» [10, с. 10]. Аналогічної точки зору дотримуються також відомі вчені Г. Марковіц, К. Ерроу та ін. Усі вони пов'язують

інвестиційний процес із фондовим ринком. Подібні погляди поділяють і деякі українські дослідники, зокрема А. Загородній та Г. Вознюк [5, с. 735].

Підходи до розуміння інвестиційного процесу, які відбивають лише одну (хоч і, безсумнівно, досить важливу для певних умов інвестування) сферу інвестиційного процесу, варто визнати вузькими, оскільки охоплюють тільки сферу розподілу інвестиційних ресурсів.

Інвестиційний процес влаштований так, що продавці грошей повинні бути зведені з покупцями або прямо, або через посередника (через банк, або через фінансовий ринок).

Морфологічний аналіз визначення поняття «інвестиційний процес» наведений в табл. 1 (виокремлено автором).

Таблиця 1

Морфологічний аналіз визначення поняття «інвестиційний процес»

Автор	Ключова ознака						
	обґрунтування і реалізація інвестиційних проектів	послідовність безперервного створення основних засобів та виробничих потужностей	система інвестування	діяльність учасників відтворювального процесу	сегмент процесу суспільного виробництва	механізм узгодження попиту та пропозиції	ухвалення інвестором власного рішення
А. Пересада [7]	+						
Д. Черваньов[9, с. 565]		+					
В. Грідасов, С. Кривченко та О. Ісаєва[4, с. 39]			+				
Н. Баліхіна[1, с. 5]				+			
Горланов С. [3]					+		
Л. Гітман, М. Джонк [2, с. 15]						+	
В. Царьов [8, с. 72]						+	
У. Шарп, Г. Александер та Дж. Бейлі[10, с. 10]							+
Г. Марковіц, К. Ерроу[6, с.13]							+

А. Загородній та Г. Вознюк[5, с. 735]							+
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	---

Як видно із табл. 1, існує велика кількість підходів до визначення поняття інвестиційного процесу.

Підхід, згідно якого інвестиційний процес розглядається як послідовність безперервного створення основних засобів та виробничих потужностей, на думку автора, значно звужує економічний зміст інвестиційних процесів через те, що не завжди результатом інвестиційного процесу є зновстворені основні засоби.

Якщо визначати інвестиційний процес як систему інвестування, то можна зазначити про те, що такий підхід сприяє виникненню плутанини між поняттями інвестиційного процесу та інвестування.

Підхід, який базується на розгляді інвестиційного процесу як діяльності учасників відтворювального процесу також відображає лише одну із окремих функцій учасників відтворювального процесу, спрямованих на інвестування необхідних сегментів.

Схожим є підхід, згідно якого інвестиційний процес - це сегмент процесу суспільного виробництва. В даному сенсі можна говорити про те, що такий підхід дозволяє отримати уявлення про процес суспільного виробництва та про його сегментування, але залишаючи поза увагою зміст безпосередньо інвестиційного процесу.

Підхід до трактування сутності інвестиційного процесу як механізму узгодження попиту та пропозиції не доцільно вважати ґрунтовним через те, що окреслене змістовне наповнення можна вважати необхідною запорукою інвестиційного процесу, а не в якості його змістовної характеристики.

Підхід, який зводить сутність інвестиційного процесу до ухвалення інвестором власного рішення значно звужує сутність такого поняття через те, що ухвалення інвестором рішення про інвестування можна вважати лише проміжною стадією інвестиційного процесу.

Підхід, який зводить сутність інвестиційного процесу до обґрунтування і реалізації інвестиційних проектів можна вважати найбільш доцільним з огляду на те, що такий підхід ґрунтовно

відображає послідовність даного процесу від початку до його закінчення.

Базуючись на даному підході та з урахуванням наведених вище міркувань можна надати наступне авторське визначення поняття «інвестиційний процес»: інвестиційний процес – процес обґрунтування та реалізації інвестиційного проекту, що базується на узгодженні попиту та пропозиції між власниками тимчасово вільних засобів та тими, хто пред'являє попит на гроші, з метою отримання економічного ефекту.

Висновки і перспективи подальших розробок

Запропоноване визначення відрізняється від існуючих комплексністю та повнотою, а також підкресленням мети здійснення інвестиційного процесу та необхідних умов його реалізації. До того ж запропоноване визначення враховує початковий та кінцевий етапи інвестиційного процесу.

Література

1. Балихина Н. В. Государственное регулирование инвестиций : учеб. пособ. для вузов / Н. В. Балихина. – М. : Изд-во РГТЭУ, 2003. – 90 с.
2. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк ; пер. с англ. – М. : Дело, 1997. – 991 с.
3. Горланов С. А. Современный методический подход к оценке эффективности инвестиций/С.А.Горланов//Финансовый вестник. – 2004. – № 12. – С. 56–60.
4. Грідасов В. М. Інвестування / В. М. Грідасов, С. В. Кривченко, О. Є. Ісаєва. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 164 с.
5. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
6. Мелкунов Я. С. Экономическая оценка эффективности инвестиций и финансирования инвестиционных процессов
7. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : монографія / А. А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
8. Царев В. В. Оценка экономической эффективности инвестиций / В. В. Царев. – СПб. : Питер, 2004. – 464 с.
9. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств : навч. посіб. / Д. М. Черваньов. – К. : Знання-Прес, 2003. – 622 с.
10. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли ; пер. с англ. – М. : Инфра-М, 2004. – 1028 с.